

EEN ON(DER)WIJSRECEPT

Ieder jaar zijn er diverse studiedagen voor ons vakgebied. In ons vakblad proberen we altijd om interessante workshops voor een groter publiek beschikbaar te maken. Dat publicatie soms weleens op zich laat wachten, heeft te maken met ruimtegebrek. Hier een pareltje uit Groningen. Onderwijs met klasse, construeren van taken.

Door Wim van der Mark

De geur van gebakken uien doet de deelnemers aan onze workshop verbazen. Ik kom toch voor een workshop 'onderwijs met klasse, construeren van taken'. Ja collega dat klopt. U bent in de juiste workshop. Graag dagen we u uit om een van de volgende taken uit te voeren om zó écht te ervaren wat taakgericht onderwijs is.

Taak 1

Zin in soep? Maak dan gezamenlijk het bijgeleverde pakje soep klaar en nuttig het!

Taak 2

Driesterrensoep? Maak gezamenlijk de lekkerste soep van deze KVLO-ALO studiedag!

Taak 3

Hoezo gezond? Maak gezamenlijk deze boerengezondheidssoep volgens bijgeleverd recept!

Al snel gaan drie groepen met verschillende taken aan de slag. Bij taak 1 is één van de vijf deelnemers actief met het lezen van de gebruiksaanwijzing op het soeppakje. De rest kijkt toe en wacht af. De actieve deelnemer vult de maatbeker met water en giet dit in de pan. Vervolgens wordt de soeppoeder uit het pakje toegevoegd. Al roerend kletsten de vijf deelnemers, die elkaar klaarblijkelijk kennen, over het weekend. De soep wordt aan de kook gebracht en gehouden in zelf gekozen tijd. Hierna wordt de soep door nog steeds dezelfde en enig actieve deelnemer verdeeld over vijf kommen en genuttigd. Bij de driesterrensoep zien we een ander proces. De zes deelnemers gaan bij elkaar zitten en brainstormen over 'wat maakt een soep tot de lekkerste soep van deze dag?' Eén van de deelnemers noteert de bevindingen. Er ontstaat een boeiende discussie over 'wat maakt de soep lekker?' De deelnemers luisteren goed naar elkaar en laten elkaar uitspreken. Dit kwam onder andere doordat een collega de discussie spontaan leidde.

Met attributen wordt het nog leuker

FOTO: ANITA RIEEMERSMA

<i>Cognitieve vaardigheden</i>	<i>Regulatieve vaardigheden</i>	<i>Sociaalcommunicatieve vaardigheden</i>	<i>Affectieve vaardigheden</i>
<ul style="list-style-type: none"> - leren in stappen - werkpatroon kiezen - teksten lezen en analyseren - hoofd- en bijzaken onderscheiden - inzicht in schema's en principes hebben - kennis verwerven 	<ul style="list-style-type: none"> - werkplanning opstellen - werkpatroon toepassen - schema's en principes kunnen toepassen - bewaken van leer- en of groepsproces - leerresultaten toetsen en evalueren - diagnose stellen van eigen leergedrag - leergedrag bijsturen 	<ul style="list-style-type: none"> - luisteren naar deelnemers - spreken in de groep - discussiëren - notuleren - voorzitten - omgaan met conflicten - evalueren - feedback geven en ontvangen - presenteren 	<ul style="list-style-type: none"> - jezelf motiveren - concentreren - fouten toeschrijven aan jezelf - waarderen

Figuur 1. Lerende leervaardigheden

De meeste fysieke actie zien we bij de groep die de boerengezondheidssoep maakt. Het recept wordt voorgelezen en taken worden verdeeld. De ene deelnemer snijdt de groenten een andere maakt bouillon en houdt deze al roerend aan de kook. Weer een ander maakt een blikje open en voegt de inhoud toe aan de bouillon. Eén van de collega's neemt de rol van chefkok op zich en zorgt dat alles loopt en lukt.

Leren leren

Na een kwartier hebben de deelnemers van taak één hun soep op. De rest is nog volop bezig maar mag met hun taak stoppen. Iedere groep wordt verzocht op hun taakuitvoering terug te blikken en vast te stellen op welke 'lerende leervaardigheden' (Dekkers & Meijerink, 20) een beroep is gedaan. Kaartjes geven hiervoor een indicatie (zie figuur 1).

Na deze evaluatie per groep blikken we terug op het geheel. We stellen vast dat de groep die taak twee uitvoerde een sterk beroep op 'leren leren' doet. De groep met taak drie past vooral vaardigheden toe en de groep met taak één een zeer beperkt beroep doet op leervaardigheden.

Taakgericht onderwijs... onderwijs met klasse?

Onderwijs met klasse is 'onderwijs op hoog niveau', waarin deelnemers geïnspireerd worden en gemotiveerd gaan leren. Uit hersenonderzoek blijkt dat er een directe link is tussen leren en emotie (brainbased learning). Om te leren heb je aan de ene kant druk nodig terwijl je aan de andere kant je op je gemak moet voelen. Dit alles kan worden veroorzaakt door uitdagende taken in een veilige leeromgeving te creëren. Uit onderzoek blijkt tevens dat onze hersenen graag patronen maken. Uit een chaos van informatie worden betekenisvolle patronen geconstrueerd die onthouden worden. Door in onderwijs onze leerlingen de kans te bieden deze patronen zelf te vormen, worden maximale leeransen geboden. Constructivistische leertheorieën hanteren dit principe mede als basis. Het is bekend dat het: stellen van vragen, het zelf

kennis toepassen en het oplossen van betekenisvolle taken het denken stimuleert. Begrijpen door het leren van principes, integreren van overeenkomsten en verschillen en toepassen van schema's, werkpatronen en vuistregels bevordert een actief leren (Timmers, 2005).

Ik kan u in dit verband aanbevelen om de APS-video over 'leren 1 en leren 2' eens te bekijken op:

<http://www.aps.nl/APSite/Marktvensters/krachtig+leren/leertheorieën/leren1.htm> en de site van Universiteit Twente over 'kennis over de werking van onze hersenen als basis voor goed onderwijs'

(<http://vop.itbe.utwente.nl/issueus/20041122/600/nl.html>)

Een taakgerichte aanpak zorgt voor het toepassen van kennis en vaardigheden in een voor leerlingen betekenisvolle situatie. Het vereist een leerattitude. Leerlingen moeten willen 'leren leren' c.q. lerende leervaardigheden ontwikkelen.

Om taak 2, de driesterrensoep, tot een goed einde te brengen moeten verschillende lerende leervaardigheden worden toegepast. Uitgezocht moet worden wat een soep lekker maakt, hoe de mengverhouding moet zijn, wat je moet proeven om de soep te kunnen beoordelen, welke ingrediënten je wilt gebruiken en ga zo maar door. Daarnaast zijn handelingen nodig zoals: het snijden of mengen van de verschillende ingrediënten. Is deze taak ook betekenisvol? Stel: je mengt niet goed en je proeft je eigen soep. Dat vergeet je nooit weer.

Wat maakt een taak een goede taak?

Willen taken leereffect sorteren moeten ze voldoen aan een aantal voorwaarden. Zo moeten ze inspelen op de leerbehoeften van de leerlingen. Taken dienen dus *relevant* te zijn. Daarnaast zijn ze *grensverleggend*. Het moet de leerlingen prikkelen nieuwe kennis en vaardigheden te verwerven. Een andere belangrijke voorwaarde is de *afhankelijkheid*. Leerlingen moeten elkaar nodig hebben om de taken te kunnen uitvoeren.

In deze workshop is bewust gekozen voor het maken van soepen als metafoor voor beter leren bewegen. Als bewegings-

Bewegingsgebied	'Pakje soep'- taken.	'Boerengezondheidssoep'- taken	'Driesterrensoep'- taken
Vechtsporten	Leg bij je medeleerling tien keer de eerste houdgreep aan.	Houdt een grondgevecht waarin jullie elkaar afwisselend controleren met de 1 ^{ste} , 2 ^{de} en 3 ^{de} houdgreep.	Over acht weken organiseren jullie een grondgevechttoernooi vanuit knieënstand. Hierin laat je zien hoe je medeleerlingen het slimst op de mat onder controle kunt krijgen en houden.
Atletiek	Maak zes keer een geknielde start uit de startblokken.	Loop een 40 meter, start met de knielstart en noteer je tijd.	Over acht weken hebben jullie een driekamp in de klas. Hierin laat je zien hoe jij het snelst loopt, het verst springt en werpt.
Spel	Voer tien keer een lay-up uit.	Speel vier tegen vier en probeer veel te scoren.	Over acht weken spelen jullie een schoolbasketbaltoernooi. Hierin laten jullie zien dat jullie als teams slim spelen.
Bewegen op muziek	Doe de V-step na	Maak een dansje met de V-step, kick ballchange en zij- en voorwaarts verplaatsen.	Over acht weken voeren jullie op een ouderavond een dansshow uit.
Turnen	Maak driemaal een handstand.	Maak een lange mat-oefening met daarin een handstand, koprol en zweefrol.	Over acht weken zijn de open dagen. Jullie verzorgen dan een acrogym clinic.

Figuur 2. Voorbeelden van lerende vaardigheden

professionals worden we soms beperkt door onze eigen opvattingen. We zitten vast in ons eigen denken. Het kan dan heel verhelderend zijn om een onderwerp te nemen waarin we niet thuis zijn. Door een beperkte visie op het gegeven onderwerp ontstaat ruimte om vrij te denken en een leerbehoefte bij de deelnemers: 'nieuwe inzichten over taakgericht onderwijs en het construeren van taken'. Het onverwachte werken met een metafoer prikkelt. Of de taken grensverleggend zijn en de onderlinge afhankelijkheid hoog, kunnen we uit waarnemingen afleiden. De driesterrensoep- en de boerengezondheidssoep-groep scoorden hoog. De collega's waren druk met hun taak bezig, discussieerden, verdeelden taken en waren geboeid bezig. Het 'maken van een pakje soep'-groep was minder grensverleggend bezig. Logisch ook, want dat hebben we allemaal wel eens gedaan.

De vertaalslag

Aan welke taken werken leerlingen in onze lessen? Zijn het 'pakje soep, de driesterrensoep of boerengezondheidssoep'-

taken? Hoe betekenisvol zijn onze taken? Vragen we leerlingen grenzen te verleggen? Doen we een beroep op het van en met elkaar leren? Zijn het alleen toepassingstaken of geven we ook taken waarin leerlingen kennis verwerven die ze moeten begrijpen? Vinden we het wel belangrijk dat leerlingen tijdens LO lerende leervaardigheden leren (of leren leren) dus zichzelf en anderen beter leren bewegen? In figuur 2 geven we enkele voorbeelden.

Een driesterren-dansshow

Leerlingen van groep acht krijgen de taak om een dansshow op de ouderavond te verzorgen. Vinden leerlingen deze taak *relevant*?

Veel leerlingen in deze leeftijdsfase vinden het prachtig aan anderen te laten zien wat ze allemaal geleerd hebben. Bewegen op muziek is populair. Kijk maar eens hoe ze jump-stylen op het schoolplein.

In de taak zitten naast beweeguitdagingen genoeg andere uitdagingen die ook een beroep doen op 'leren leren'. Denk maar

Oefenen voor de dansshow

eens aan het ontwerpen van een dansshow of het verzorgen van muziek, licht, kleding, aankleding podium en het maken van een uitnodiging en posters. Is de taak grensverleggend? Weinig leerlingen zullen ervaring hebben met het optreden op een ouderavond. Ik denk dat het leerlingen zal prikkelen. De onderlinge wederzijdse afhankelijkheid is door de complexiteit van de taak gewaarborgd. Als leerlingen niet samenwerken wordt het moeilijk het geheel binnen acht weken af te krijgen. Taken moeten worden verdeeld en worden gepland. Leerlingen zullen naar elkaar moeten luisteren bij het ontwerpen van een dans of het opnemen van muziek. Het vereist een 'op samenwerking gerichte houding'.

Het ontwerpen van de juiste taak is bij taakgericht onderwijs een uitdaging. Het gaat om loslaten, leerlingen de kans geven zaken zelf uit te zoeken.

Uw 'nieuwe' rol is het coachen van leerlingen op lerende leervaardigheden/'leren leren'. Begeleiden van leerprocessen aan

de hand van uitdagende taken! Dat is uw uitdaging en eigenlijk net zo als soep koken! Met dank aan Edwin Timmers en Dinant Roode.

Literatuur

Dekkers, M.A.F en Meijerink I (1998) *Hoezo PGO?* Rotterdam, GRAMO drukwerk BV
 Cluitmans, Dekkers, M.A.F & Oeffelt, T. van (2002). *Aan de slag met competenties*. Amersfoort, Wilco
 Elise Schouten (2003) *De nieuwste school*. APS/OMO, Giethoorn-Ten Brink
 Timmers, E. (Red.; 2005). *Actief leren onderwijzen*. Haarlem: De Vrieseborch.

Correspondentie: w.a.van.der.markt@pl.hanze.nl